

Herbestemming & hergebruik

Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (BO en IVO-O)

Elsloo, Bûtenweg

Gemeente Ooststellingwerf (FR)

Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (BO en IVO-O)

Elsloo, Bûtenweg

Gemeente Ooststellingwerf (FR)

Projectnummer 2022-0505

7 maart 2023

In opdracht van Rombou

Versie 1.0 concept

Lycens Archeologisch Rapport 218

ISSN 2772-8900

Auteur

L. Soetens

Senior KNA Archeoloog

l.soetens@lycens.nl

M 06 820 639 04

Autorisatie

A.G.J. Hullegie

Senior KNA Prospector

a.hullegie@lycens.nl

M 06 828 983 87

Status bevoegde overheid: niet beoordeeld, conceptversie op 7-3-2023

Inhoud

Administratieve gegevens	4
Locatie gegevens.....	5
Samenvatting resultaten.....	6
1. Aanleiding voor het onderzoek.....	8
1.1. Onderzoekskader	8
1.2. Huidige en toekomstige situatie op de onderzoekslocatie	9
1.3. Begrenzing onderzoeks- en plangebied.....	10
1.3.1. Begrenzing plangebied.....	10
1.3.2. Begrenzing onderzoeksgebied	10
1.4. Doel van het onderzoek.....	11
1.5. Onderzoeksvragen	11
2. Bureauonderzoek	12
2.1. Aardwetenschappelijke gegevens	12
2.2. Bekende archeologische waarden.....	16
2.3. Archeologie	17
2.4. Historische waarden / bouwhistorisch onderzoek.....	18
2.5. Bekende verstoringen	21
2.6. Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel.....	21
2.7. Advies vervolgonderzoek.....	22
3. Resultaten veldonderzoek	23
3.1. Beschrijving onderzoeksmethode	23
3.2. Beschrijving onderzoeksresultaten	24
4. Conclusie en aanbevelingen.....	25
4.1. Conclusies	25
4.2. Beantwoording onderzoeksvragen.....	25
4.3. Selectieadvies.....	26
Bijlage 1 Boorprofielen.....	29

Administratieve gegevens

Projectnaam	Hoofdstraat 7, Elsloo
Projectcode	2022-0505
Type onderzoek	Bureauonderzoek (BO) en Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)
ARCHIS zaakidentificatie	5333894100
Projectleider	A.M. Bakker Senior KNA Prospector
Contact	T: 0541 570 730 M: 06-828 989 39 E: a.bakker@lycens.nl
Opdrachtgever	Rombou
Contact	Jufferenwal 30 8011 LE Zwolle Nederland T: 088-23682236 E: info@rombou.nl
Bevoegde overheid	Gemeente Ooststellingwerf 't Oost 11 8431 LE Oosterwolde T: 140516
Uitvoering onderzoek	Februari 2023
Beheer en locatie documentatie	Lycens BV en e-depot
Illustraties	Auteur(s) tenzij anders vermeld

Locatie gegevens

Projectnaam	Hoofdstraat 7, Elsloo
Plaats	Elsloo
Gemeente	Ooststellingwerf
Provincie	Fryslân
Kaartblad	11H
Kadastrale gegevens	MKG00-F-1015
Coördinaten	Centrum: X: 212.091, Y: 551.181
Oppervlakte	Circa 3.500 m ²
NAP-hoogte maaiveld	Circa 7,3 m NAP

Afb. 1. Ligging plangebied en globale begrenzing onderzoeksgebied (bron achtergrondkaart: PDOK).

Samenvatting resultaten

Plangebied	zie Afb. 1	
Aanleiding	Het onderzoek vindt plaats in het kader van een bestemmingsplanwijziging.	
Vraagstelling	<p>Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?</p> <p>Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten?</p> <p>Welke consequenties zal de uitvoering van het plan hebben op (eventueel) aanwezige archeologische resten?</p> <p>Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?</p>	
Aardwetenschappelijke gegevens	Geologie	Formatie van Drenthe Laagpakket van Gieten (Keileem)
	Geomorfologie	Code 3L11dG. Grondmorenewelvingen bedekt met dekzand Code 3B53yc. Dekzandrug, mogelijk met oud bouwlanddek
	AHN3	Plangebied ligt relatief hoog op de dekzandrug. Gebied ten noordwesten, veenkoloniale vlakte, is lagergelegen.
	Bodem	Code cHn23/21. Laarpodzolgronden, lemig fijn zand/leemarm en zwak lemig fijn zand
	Paleogeografie	Pleistocene dekzanden, bedekt met veen van 2750 v. Chr. tot 1500 na Chr.
	Grondwatertrap	IVc, GHG 0,64 m -mv en GLG 1,68 m -mv
Bekende archeologische waarden	<p>In de vroege prehistorie van het laat-paleolithicum en mesolithicum is het plangebied en de omgeving ervan mogelijk gebruikt door jager-verzamelaars. Zij verbleven in tijdelijke kampen die vaak op hoger gelegen delen van het landschap in de buurt van open water lagen. Vanaf het neolithicum (circa 5.300 v. Chr.) gaat men over op landbouw als bestaanswijze en wonen in permanente nederzettingen bij de landbouwgrond. Vanaf het midden-neolithicum (Circa 2.700 jaar v. Chr.) raakt het plangebied en de omgeving ervan bedekt met veen. Er is dan geen bewoning meer mogelijk. Tijdens archeologisch onderzoek aan de Hoofdweg/Kloosterweg in Elsloo is bewerkt vuursteen aangetroffen. Vanaf de late middeleeuwen is het veengebied ontgonnen en weer bewoond geraakt.</p>	
Historische waarden	<p>Het streekdorp Elsloo is in de 11de eeuw ontstaan. Elsloo heeft zich ontwikkeld langs twee parallel aan elkaar lopende noord-zuid gerichte wegen zoals op historische kaarten goed te zien is. Op de plek waar de Binnenweg (huidige Hoofdweg) en Buitenweg (Bûtenweg) in het zuiden bij elkaar komen, stond de kerk die in 1632 was gebouwd en in 1913 is vervangen.</p> <p>Op de kadastrale minuut uit 1832 is het plangebied onderdeel van een groot akkerperceel (Afb. 8). Aan de oostzijde van de Bûtenweg zijn geen boerderijen aanwezig. De meeste bewoning in de 19^e eeuw was gesitueerd aan de Hoofdweg. Tijdens de 20^e eeuw verandert de perceelindeling in de omgeving van Elsloo</p>	

	<p>drastisch. Percelen worden samengevoegd en krijgen een andere vorm. De woningen ten noorden van het plangebied dateren uit de jaren 70 van de 20^e eeuw. Het plangebied blijft onbebouwd en wordt als akker of weiland gebruikt.</p>
Verwachting	<p>Op basis van het bureauonderzoek wordt geconcludeerd dat in het plangebied een hoge archeologische verwachting geldt voor het aantreffen van resten uit het laat-paleolithicum tot en met het neolithicum en een middelhoge verwachting vanaf de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Vanwege de ligging op een dekzandrug met laarpodzolgronden met een dikke, deels opgebrachte akkerlaag die als buffer dient voor de onderliggende lagen, is de kans groot dat eventuele vindplaatsen intact zijn.</p>
Methode veldonderzoek	<p>Er zijn 6 boringen in het plangebied gezet met een grote edelmanboor met een diameter van 12 cm. De opgeboorde grond is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 3 mm. Het zeefresidu is onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals houtskool, vuursteen en aardewerk. De positie en maaiveldhoogtes van de boringen zijn ingemeten met behulp van GPS (nauwkeurigheid 1 cm). De boringen zijn beschreven conform de NEN 5104 en de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB 2.0). De boringen zijn digitaal beschreven.</p>
Resultaten veldonderzoek	<p>Tijdens het veldonderzoek is de verwachte podzolbodem niet aangetroffen. Door landgebruik is de top van het bodemprofiel verstoord, waardoor de kans op het aantreffen van intacte archeologische resten in het plangebied klein is. Bovendien zijn in het zeefresidu geen archeologische indicatoren zoals vuursteenafslagen of fragmenten aardewerk aangetroffen.</p>
Selectieadvies en aanbevelingen	<p>Op basis van de resultaten van het hier gerapporteerde onderzoek is gebleken dat de kans op het aantreffen van een archeologische vindplaats in het plangebied klein is. Geadviseerd wordt om het plangebied vrij te geven voor de geplande ingreep.</p>

1. Aanleiding voor het onderzoek

1.1. Onderzoekskader

In opdracht van Rombou heeft Lycens een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (BO en IVO-O, verkennende en karterende fase) uitgevoerd met betrekking tot het plangebied Hoofdstraat 7, Elsloo (Afb. 1). Het onderzoek vindt plaats in het kader van een bestemmingsplanwijziging. Het plangebied ligt aan de Bûtenweg in Elsloo, net ten zuiden van nummer 4 (zie § 1.2).

De gemeente Ooststellingwerf heeft een eigen archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart opgesteld. De kaart is gebaseerd op de Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAMKE) van de provincie Fryslân, maar is gedetailleerder en toegespitst op de ontwikkelingen van de gemeente. Op de beleidskaart van de gemeente Ooststellingwerf valt het plangebied geheel binnen een zone met een hoge archeologische verwachting, waarde WR-a4. In dit gebied dient, voorafgaand aan ingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 0,4 m beneden maaiveld, archeologisch onderzoek plaats te vinden (Afb. 2)¹.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1), protocollen BRL SIKB 4002 (Bureauonderzoek) en 4003 (Inventariserend veldonderzoek) en het archeologiebeleid van de gemeente Ooststellingwerf. Het onderzoek is uitgevoerd in februari 2022.

---

¹ Mennens e.a., 2014

Afb. 2. Uitsnede van de beleidsadvieskaart van de gemeente Ooststellingwerf (bron: Mennens *e.a.* 2014).

1.2. Huidige en toekomstige situatie op de onderzoekslocatie

Op dit moment is het plangebied in gebruik als weiland. De opdrachtgever heeft het voornemen de agrarische bestemming te wijzigen naar wonen en in het gebied twee woningen te bouwen (Afb. 3). Per woning wordt circa 250 m² dieper dan 0,4 m beneden maaiveld verstoord voor het huis en de verharding. Voor de inrichting van de nieuwe erven is een voorstel gedaan voor het planten van een aantal inheemse bomen. De totale geplande ingreep waarbij dieper dan 0,4 m beneden maaiveld verstoord wordt komt hiermee boven de vrijgestelde 500 m². De kans dat archeologische resten worden verstoord bij uitvoering van de plannen is aanwezig.

Afb. 3. Geplande nieuwe inrichting van de locatie

1.3. Begrenzing onderzoeks- en plangebied

1.3.1. Begrenzing plangebied

In dit rapport wordt een onderscheid gemaakt tussen het plangebied en het onderzoeksgebied. Met het plangebied wordt het gebied bedoeld waarop de plannen van de opdrachtgever betrekking hebben. Binnen dit gebied kunnen eventueel aanwezige archeologische resten worden verstoord door de voorgenomen ingrepen (Afb. 1). Het plangebied beslaat het kadastrale perceel MKG00-F-1015.

1.3.2. Begrenzing onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied omvat het gebied waarover informatie is verzameld om een goed beeld te verkrijgen van de eventueel aanwezige archeologische waarden. Het onderzoeksgebied is globaal gedefinieerd als een cirkel met een straal van 500 m rondom het plangebied en verschilt al naar gelang het te onderzoeken aspect. Historische, archeologische en aardwetenschappelijke gegevens uit dit gebied zijn relevant voor het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied.

1.4. Doel van het onderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en in de omgeving (onderzoeksgebied) van het plangebied. Op basis van de verkregen informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied opgesteld. Hierin wordt beschreven of er archeologische resten aanwezig (kunnen) zijn in het plangebied, wat de potentiële aard en omvang van de voorgenomen werkzaamheden zijn en of deze een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden. Het doel van het inventariserend veldonderzoek (verkennde fase) is het toetsen van de gespecificeerde verwachting. Doel van het inventariserend veldonderzoek (karterende fase) is het opsporen van mogelijk aanwezige archeologische resten binnen het plangebied.

1.5. Onderzoeksvragen

Voor het bureau- en inventariserend onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- > Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?
- > Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten?
- > Welke consequenties zal de uitvoering van het plan hebben op (eventueel) aanwezige archeologische resten?
- > Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?

2. Bureauonderzoek

2.1. Aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 1 Aardwetenschappelijke gegevens

Geologie ²	Formatie van Drenthe Laagpakket van Gieten (Keileem)
Geomorfologie ³ (Afb. 4)	Code 3L11dG. Grondmorenewelvingen bedekt met dekzand Code 3B53yc. Dekzandrug, mogelijk met oud bouwlanddek
AHN3 ⁴ (Afb. 5)	Plangebied ligt relatief hoog op de dekzandrug. Gebied ten noordwesten, veenkoloniale vlakte, is lagergelegen.
Bodem ⁵ (Afb. 6)	Code cHn23/21. Laarpodzolgronden, lemig fijn zand/leemarm en zwak lemig fijn zand
Paleogeografie ⁶	Pleistocene dekzanden, bedekt met veen van 2750 v. Chr. tot 1500 na Chr.
Grondwatertrap ⁷	IVc, GHG 0,64 m -mv en GLG 1,68 m -mv

Elsloo ligt aan de rand van het Drents Plateau op een lichte verhoging in het landschap bestaande uit grondmorene en een dekzandrug. Ten oosten bevindt zich het Drents-Friese woud waar verschillende natuurlijke landschappen als stuifzanden, vennen, veentjes, bos en heide elkaar afwisselen. Op paleogeografische reconstructies wordt ter hoogte van Elsloo richting het westen vanaf het neolithicum een uitgestrekt veenmoeras aangegeven. Het veen is na de middeleeuwen ontgonnen, waarna het gebied geschikt werd voor bewoning.

Op de bodemkaart is de bodem ter hoogte van het plangebied geclassificeerd als een laarpodzol met lemig fijn zand (cHn23). Dit type podzolgronden komt vooral voor op hoger gelegen dekzandruggen en worden veelal geassocieerd met oude ontginningen. Laarpodzolen hebben een tot 0,5 m dikke, deels door plaggenbemesting opgebrachte humusrijke bouwvoor (A-horizont), hieronder zit een grijze uitspoelingslaag van zwak humeus loodzand. Onder de uitspoelingslaag zit een inspoelingslaag (B-horizont) van donkerbruin matig humeus zand. Deze laag gaat geleidelijk over in het gele zand (C-horizont) of keileem.⁸

Het plangebied ligt op een hoger deel van een oost-west georiënteerde dekzandrug, zoals te zien op de hoogtekartaal (Afb. 5). De veenkoloniale vlakte ten westen van Elsloo is duidelijk laaggelegen ten opzichte van de zandgronden ten oosten van het dorp. Het maaiveld van het plangebied en de percelen ten noorden ervan is duidelijk hoger dan dat van percelen ten oosten en zuiden.

² Geologische kaart van Nederland 2021 <https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>

³ Geomorfologische kaart van Nederland 2021 <https://zoeken.cultuureerfgoed.nl>

⁴ <http://www.ahn.nl>

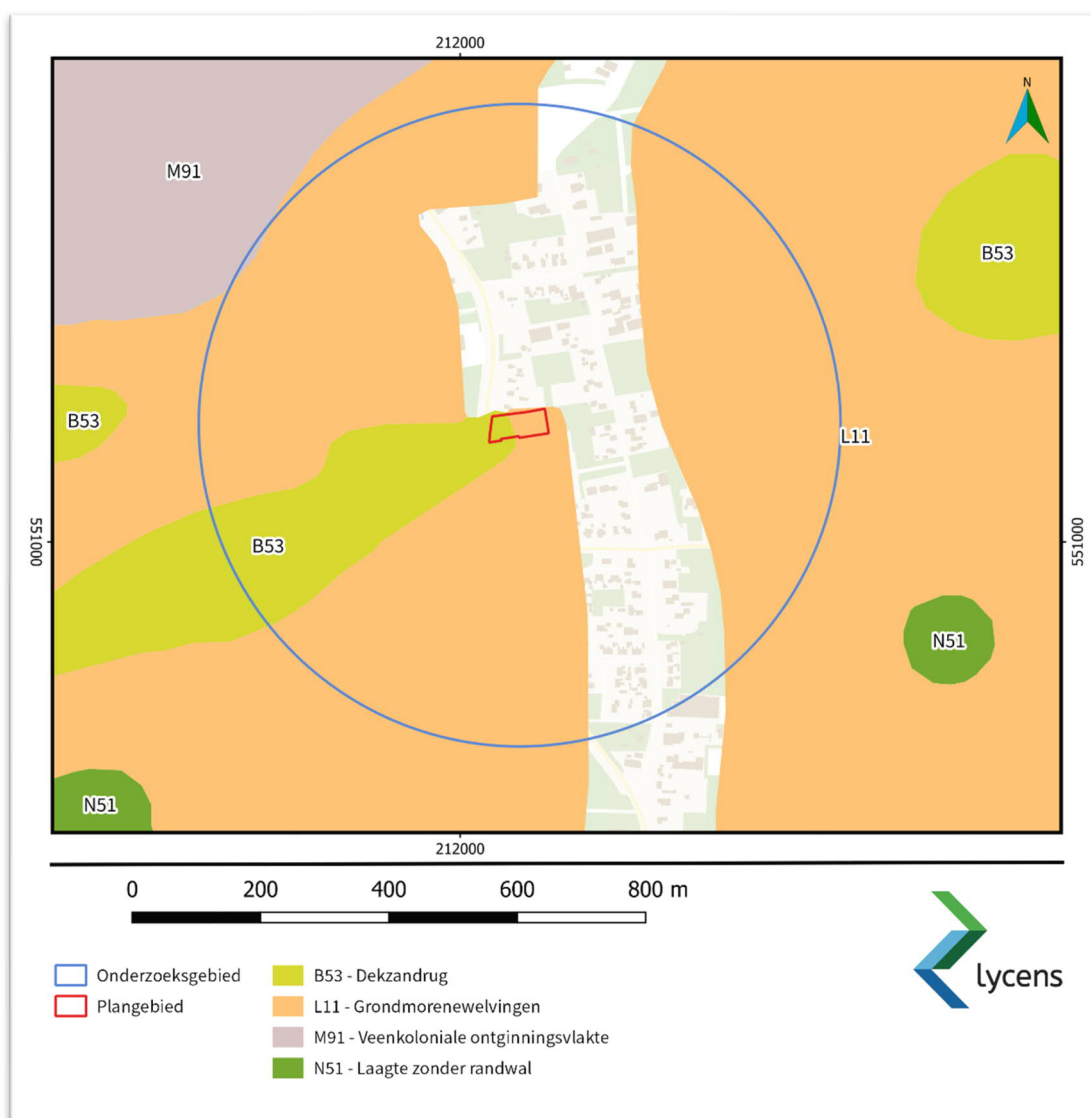
⁵ Bodemkaart van Nederland 2021 <https://zoeken.cultuureerfgoed.nl>

⁶ Vos & de Vries, 2013.

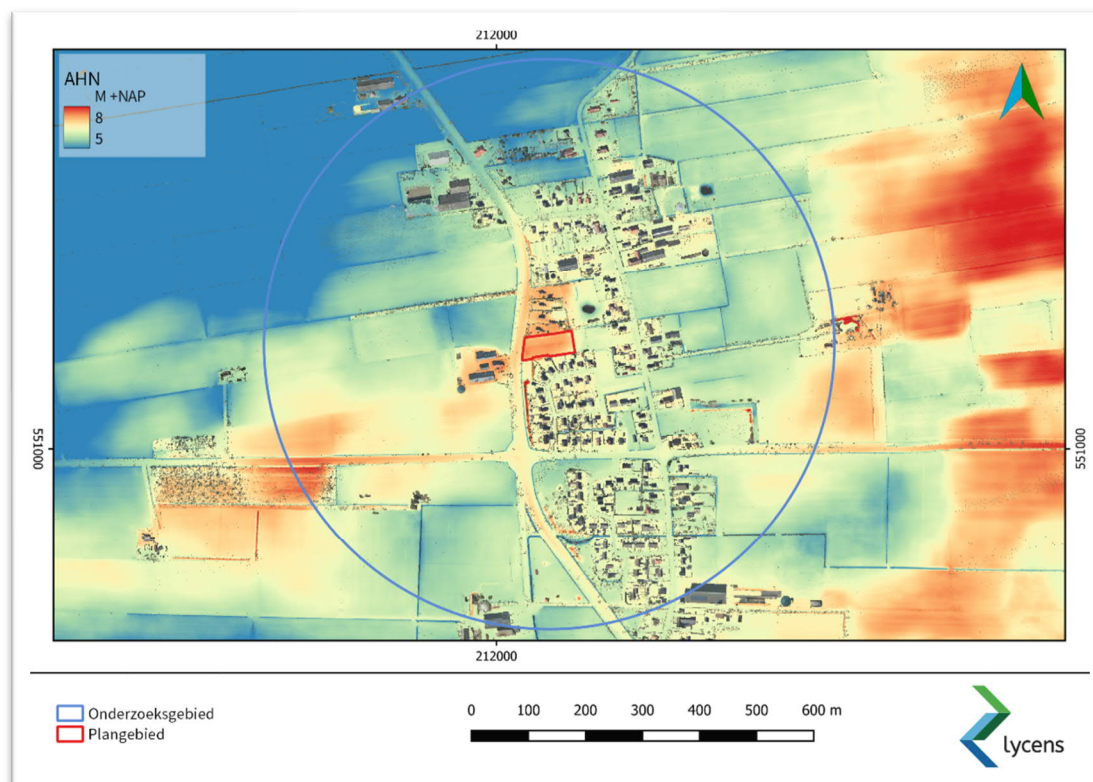
⁷ <https://www.broloket.nl/ondergrondmodellen/kaart>

⁸ Mennens, 2014 p 39.

Binnen het plangebied geldt grondwatertrap IVc. Dit wil zeggen dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand op 0,64 m beneden maaiveld ligt en de gemiddeld laagste stand op 1,68 m beneden maaiveld ligt.

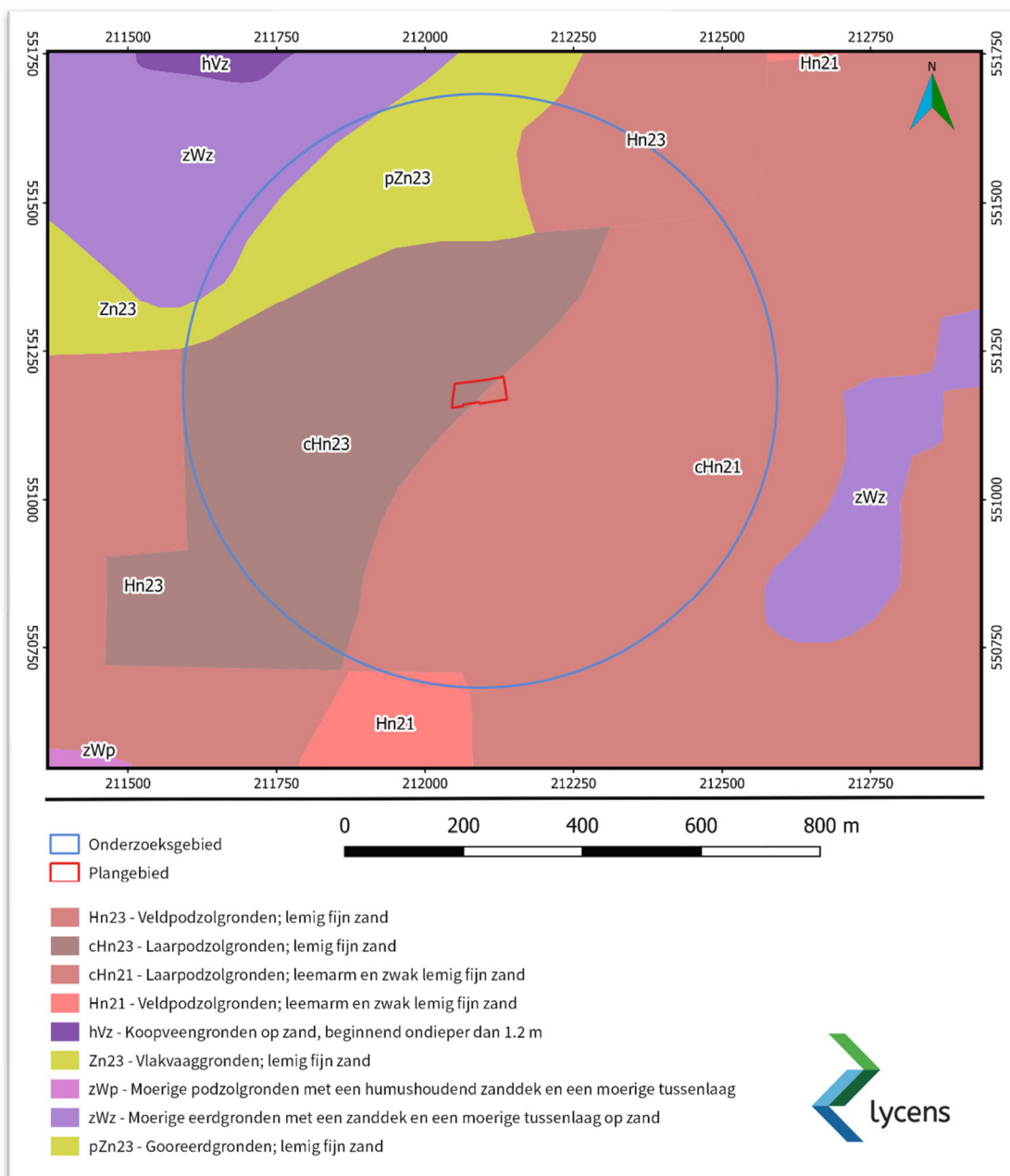

Afb. 4. Uitsnede van de geomorfologische kaart met het plangebied en de directe omgeving (bron: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

Afb. 5. Het plangebied en omgeving op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN3, 0,5 m DTM, gefilterd, bron: <https://www.ahn.nl>).

Afb. 6. Uitsnede van de bodemkaart met het plangebied en directe omgeving (bron: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

2.2. Bekende archeologische waarden

Gemeentelijke beleidskaart

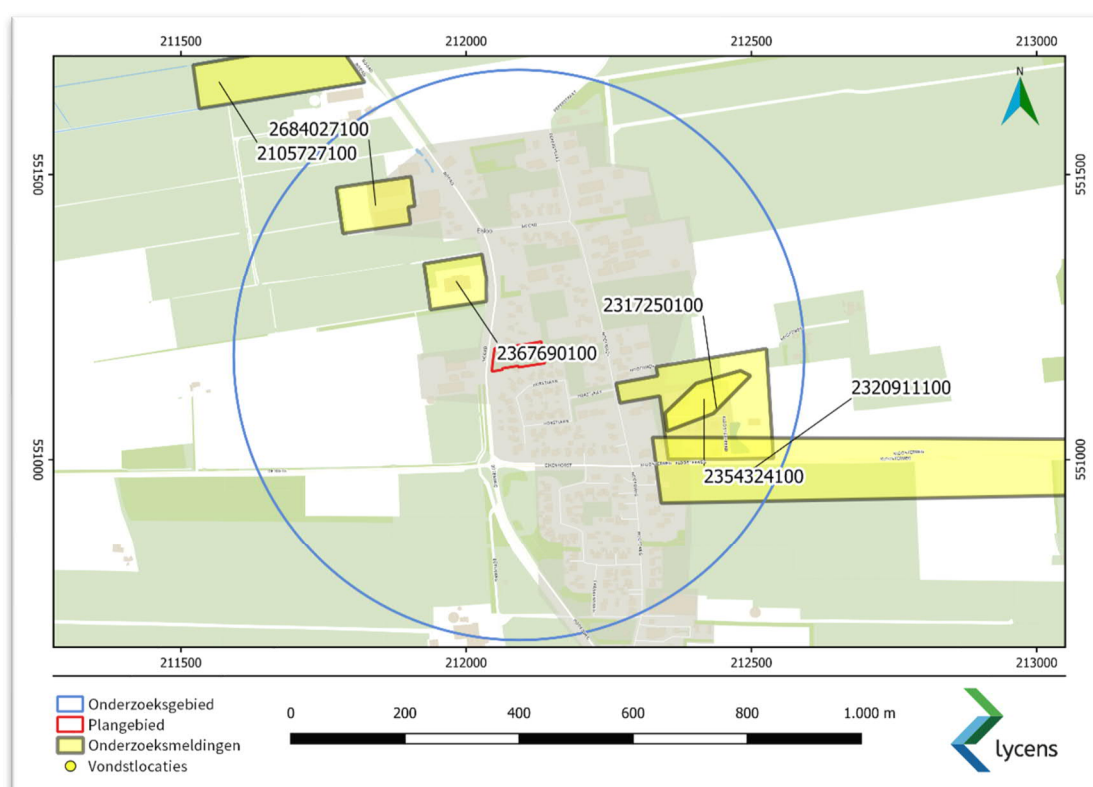
Volgens de archeologische verwachtings- en beleidskaart van de gemeente Ooststellingwerf ligt het plangebied in een gebied met hoge verwachting, net ten westen van het historische bebouwingslint van Elsloo (zie Afb. 2⁹). De hoge verwachting hangt vermoedelijk samen met de hogere ligging van het plangebied op een dekzandrug.

Archeologische waarden

Als onderdeel van het bureauonderzoek zijn de AMK (archeologische monumentenkaart) terreinen, archeologische waarnemingen en eerder uitgevoerd onderzoek (onderzoeksmeldingen) in het onderzoeksgebied geïnventariseerd (Afb. 7). De AMK-terreinen, de bekende archeologische waarnemingen en de onderzoeksmeldingen zijn geraadpleegd via ARCHIS¹⁰.

Archeologische monumenten (AMK-terreinen)

In het plangebied en de directe omgeving ervan zijn geen AMK-terreinen aangewezen.

Afb. 7. AMK-terreinen, onderzoeksmeldingen en vondstlocaties (bron: ARCHIS 3).

⁹ Mennens *e.a.* 2014

¹⁰ <https://archis.cultureelerfgoed.nl>

Onderzoekslocaties en waarnemingen

Binnen het plangebied staan nog geen onderzoeksmeldingen geregistreerd, binnen het onderzoeksgebied staan 5 archeologische onderzoeksmeldingen in ARCHIS. De beschikbare relevante resultaten van de onderzoeken worden in onderstaande tabel kort besproken.

Tabel 2 Onderzoeksmeldingen (bron: ARCHIS3)

zaakidentificatie	toponiem	uitvoerder	Meldingsdatum	type onderzoek
2367690100	Butenweg	De Steekproef	8-5-2012	Booronderzoek: Bodem verstoord door egalisatie, advies vrijgave ¹¹
2320911100	Kloosterweg / Aekingermeer	ADC Archeoprojecten	7-3-2011	Booronderzoek: verkennend en karterend, geen archeologische vondsten aangetroffen. Advies vrijgave. ¹²
2317250100/ 2354324100	Hoofdweg/ Kloosterweg	De Steekproef	4-2-2011/ 5-1-2012	Booronderzoek: verkennend en waarderend heeft bewerkt vuursteen opgeleverd en redelijk intacte bodem. Advies proefsleuven. ¹³
2684027100	Noord 11	De Steekproef	23-6-2015	Booronderzoek: Bodem op hogere delen geëgaliseerd, kleine kans op vindplaats. Lage deel met veenvulling wel intact. Advies behoud veenvulling, hogere delen vrijgave. ¹⁴

2.3. Archeologie

In de vroege prehistorie van het laat-paleolithicum (vanaf 35.000 jaar geleden) en mesolithicum (vanaf circa 11.000 jaar geleden, 8.800 jaar v. Chr.) is het plangebied en de omgeving ervan mogelijk gebruikt door jager-verzamelaars. Zij verbleven in tijdelijke kampen die vaak op hoger gelegen delen van het landschap in de buurt van open water lagen. Vanaf het neolithicum (circa 5.300 v. Chr.) gaat men over op landbouw als bestaanswijze en wonen in permanente nederzettingen bij de landbouwgrond. Vanaf het midden-neolithicum (Circa 2.700 jaar v. Chr.) raakt het plangebied en de omgeving ervan bedekt met veen. Er is dan geen bewoning meer mogelijk. Tijdens archeologisch onderzoek aan de Hoofdweg/Kloosterweg in Elsloo is bewerkt vuursteen aangetroffen.

¹¹ Bongers, 2012

¹² Holl, 2011.

¹³ Bongers, 2012-2

¹⁴ Bongers, 2015.

Het veengebied is ontgonnen en ontwaterd vanaf de tweede helft van de middeleeuwen. Groepen ontginners trokken het veengebied in en stichtten een ontginningsnederzetting. Zo is het dorp Elsloo vanaf een zijarm van de Linde, de Volle Rijten of Rieten in ontginning genomen.

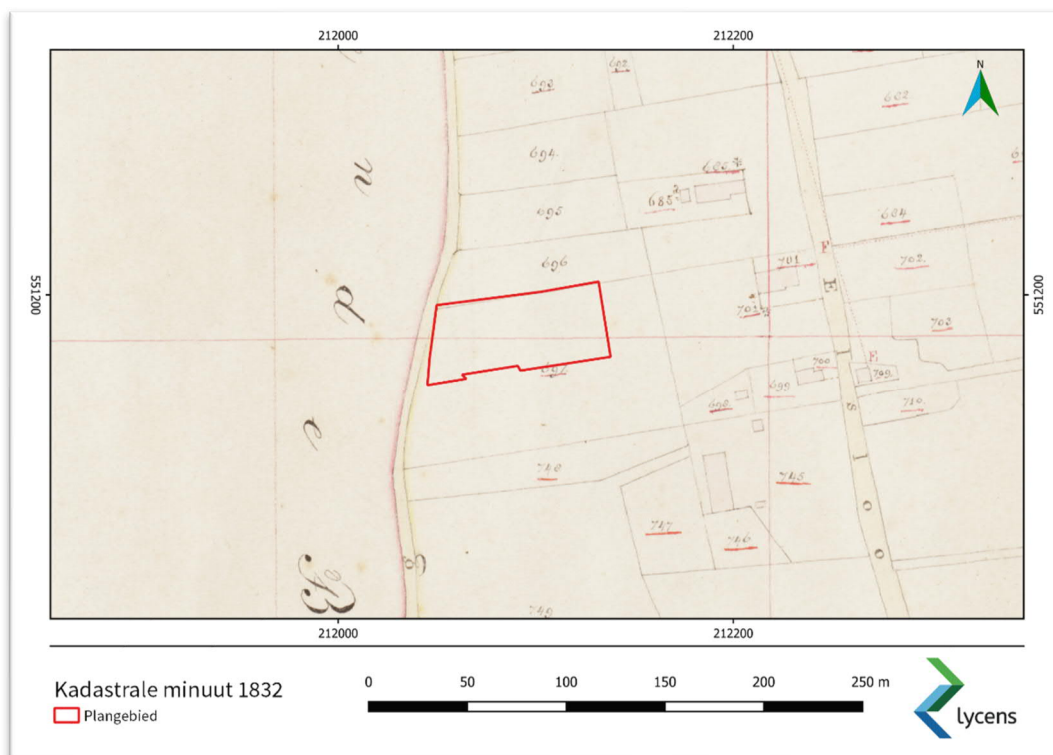
2.4. Historische waarden / bouwhistorisch onderzoek

Het streekdorp Elsloo is in de 11de eeuw ontstaan. Elsloo behoorde tot één van de kerspelen die zich in 1328 van Drenthe afscheidden en zich aansloten bij de Friezen van Stellingwerf. Elsloo wordt ook in de oorkondes van 1408 genoemd in verband met een geschil met de Bisschop van Utrecht over de huur van hooilanden in Lageland bij IJsselhamme. Elsloo heeft zich ontwikkeld langs twee parallel aan elkaar lopende noord-zuid gerichte wegen zoals op historische kaarten goed te zien is. Op de plek waar de Binnenweg (huidige Hoofdweg) en Buitenweg (Bûtenweg) in het zuiden bij elkaar komen, stond de kerk die in 1632 was gebouwd en in 1913 is vervangen.¹⁵

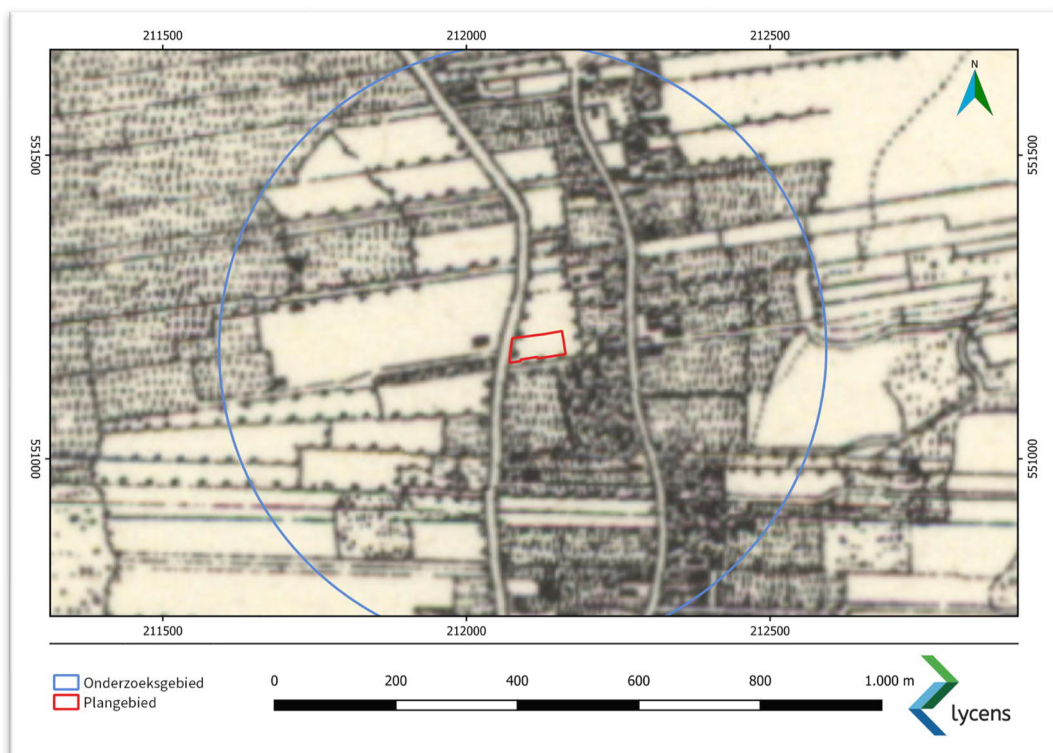
Op de kadastrale minuut uit 1832 is het plangebied onderdeel van een groot akkerperceel (Afb. 8). Aan de oostzijde van de Bûtenweg zijn geen boerderijen aanwezig. De meeste bewoning in de 19^e eeuw was gesitueerd aan de Hoofdweg. De Bûtenweg was de doorgaande route naar andere dorpen, bijvoorbeeld Makkinga, ten noorden van Elsloo. Tijdens de 20^e eeuw verandert de perceelindeling in de omgeving van Elsloo drastisch. Percelen worden samengevoegd en krijgen een andere vorm. De woningen ten noorden van het plangebied dateren uit de jaren 70 van de 20^e eeuw. Het plangebied blijft onbebouwd en wordt als akker of weiland gebruikt.

---

¹⁵ Mennens, p55

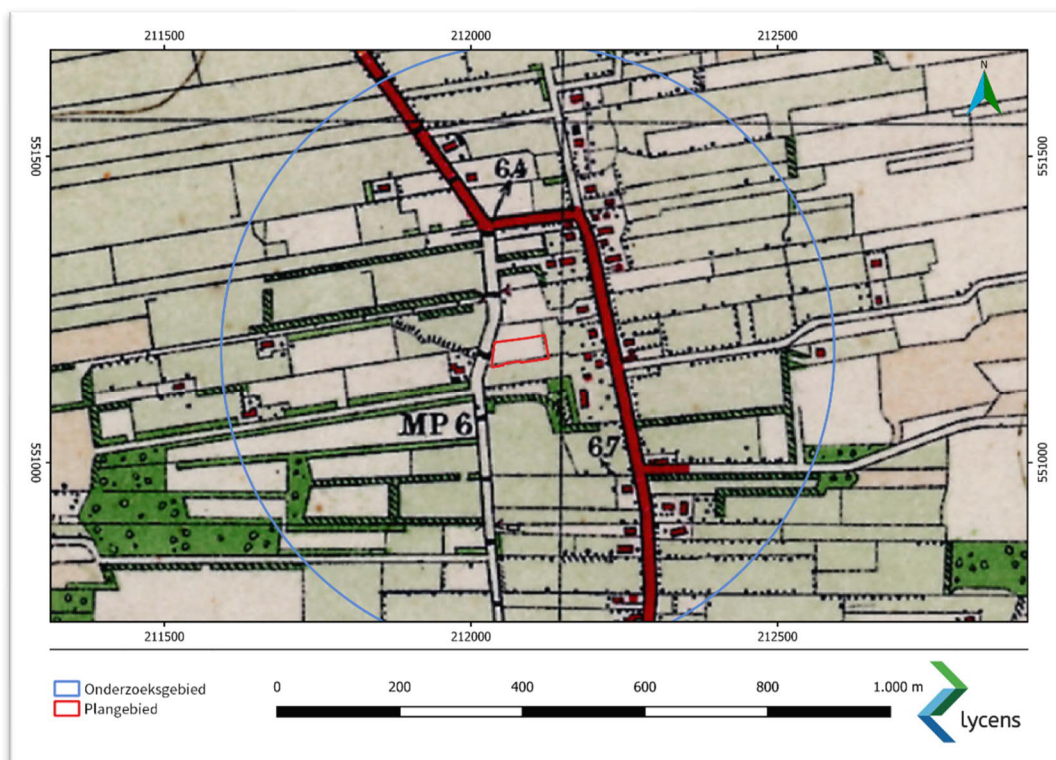

Afb. 8. Het plangebied op de kadastrale minuut 1811-1832. (bron: <http://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

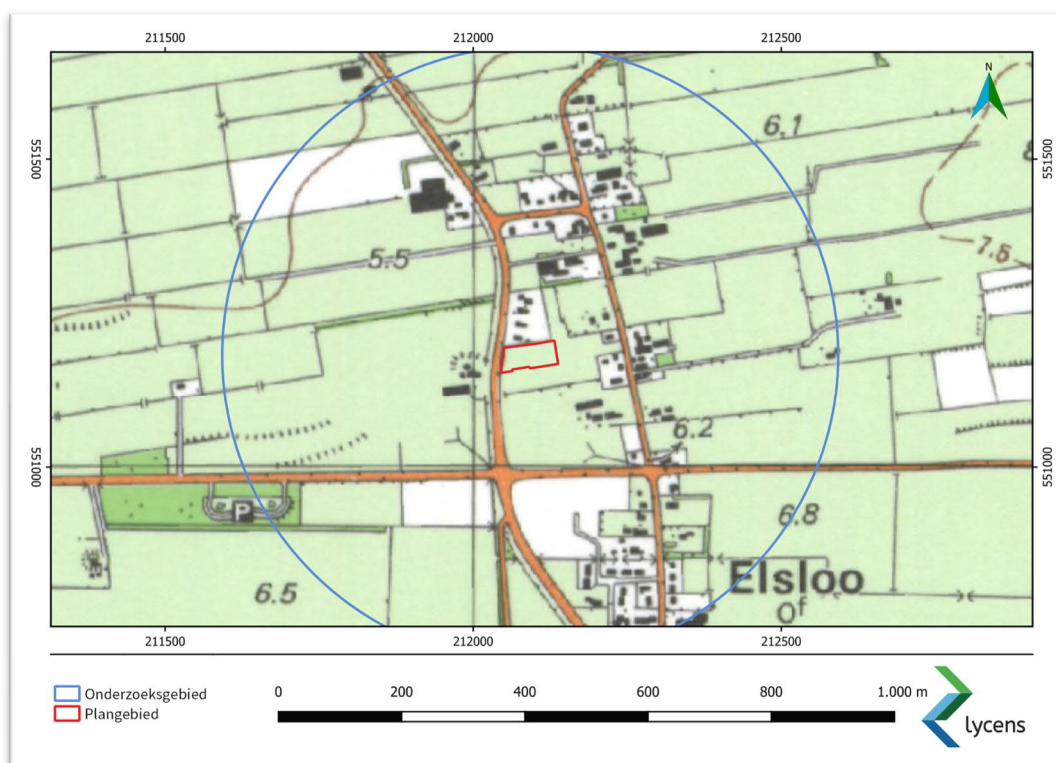

Afb. 9. Het plangebied op een topografische kaart uit 1872. (bron: <https://www.topotijdreis.nl>)

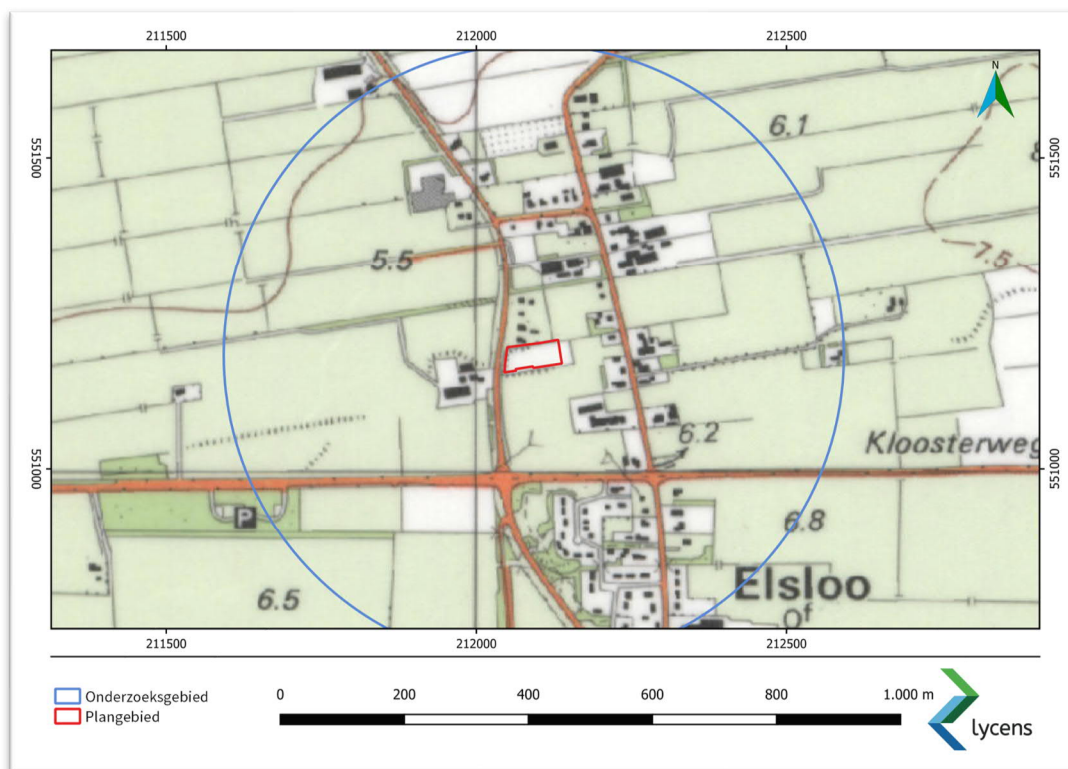

Afb. 10. Het plangebied op de topografische kaart uit ca. 1929 (bron: <https://www.topotijdreis.nl>)

Afb. 11. Het plangebied op een topografische kaart uit 1984 (bron: <http://www.topotijdreis.nl>).

Afb. 12. Het plangebied op een topografische kaart uit 1996 (bron: <http://www.topotijdreis.nl>).

2.5. Bekende verstoringen

Binnen het plangebied zijn geen saneringen of ondergrondse olietanks, benzinepompinstallaties en dergelijke bekend waardoor archeologische resten mogelijk verloren zijn gegaan. Op historische kaarten is geen bebouwing te zien in het plangebied, het is altijd in gebruik geweest als landbouwgrond. Het perceel ligt wel duidelijk hoger dan het omringende gebied.

2.6. Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Op basis van het bureauonderzoek wordt geconcludeerd dat in het plangebied een hoge archeologische verwachting geldt voor het aantreffen van resten uit het laat-paleolithicum tot en met het neolithicum en een middelhoge verwachting vanaf de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Vanwege de ligging op een dekzandrug met laarpodzolgronden met een dikke, deels opgebrachte akkerlaag die als buffer dient voor de onderliggende lagen, is de kans groot dat eventuele vindplaatsen intact zijn.

Laat-paleolithicum tot en met neolithicum

Voor de periode laat-paleolithicum tot de bronstijd geldt een hoge archeologische verwachting. Vanwege de relatief hoge ligging op een dekzandrug is het plangebied in het verleden waarschijnlijk een aantrekkelijke vestigingslocatie geweest. Eventuele vindplaatsen kunnen vanaf het maaiveld of onder een dikke akkerlaag aanwezig zijn. Vindplaatsen van jager-verzamelaars uit deze periode zijn vaak van geringe omvang (10 tot 40 meter doorsnede) en zijn zeer kwetsbaar voor bodemverstoringen. Resten bestaan onder andere uit vuursteenconcentraties, houtskool en hardkuilen. Vanaf het neolithicum kunnen ook resten van huizen

(paalkuilen) en boerenerven aanwezig zijn. Vindplaatsen uit deze periode zijn echter vrij zeldzaam en worden niet vaak aangetroffen.

Bronstijd tot en met vroege middeleeuwen

Vanaf 2750 voor Christus ligt het plangebied op de paleogeografische kaart in een veengebied. Tot de ontginningen in de late middeleeuwen was het gebied waarschijnlijk niet erg geschikt voor permanente bewoning. Voor de periode bronstijd-vroege middeleeuwen geldt daarom een lage archeologische verwachting.

Late middeleeuwen-nieuwe tijd

Voor de periode late middeleeuwen-nieuwe tijd geldt een middelhoge archeologische verwachting. Elsloo is ontstaan in de late middeleeuwen langs de Hoofdweg en Bûtenweg. Op historische kaarten is geen bebouwing te zien in het plangebied, het is altijd in gebruik geweest als akker of weiland, maar het gebied was wel geschikt voor bewoning. Eventuele archeologische resten kunnen vanaf het maaiveld aanwezig zijn en kunnen bestaan uit resten van boerderijen, bijgebouwen, erfafscheidingen, afvalkuilen en waterputten.

2.7. Advies vervolgonderzoek

De hoge archeologische verwachting dient in het veld te worden getoetst door middel van een inventariserend veldonderzoek. Hierbij wordt door middel van het uitvoeren van enkele boringen de bodem in kaart gebracht.

3. Resultaten veldonderzoek

3.1. Beschrijving onderzoeksmethode

- Boormateriaal: Edelman Ø 12 cm.
- Waarnemingsmethode: Zeven, maaswijdte mm.
- Boordichtheid: 6 boringen op de locatie.
- Coördinaten boorpunten: Ingemeten met GPS (nauwkeurigheid 1 - 3 cm).
- Z-waarden: Bepaald met behulp van GPS (nauwkeurigheid 1 - 3 cm).
- Beschrijving conform ASB 5.2 en NEN5104;
- Documentatie van de beschrijving digitaal (zie bijlage 1).

Conform het advies in § 2.7 en de gemeentelijke richtlijnen zijn 6 boringen in het plangebied gezet. Er is op basis van de archeologische verwachting en de beperkte omvang van het plangebied besloten om direct op te schalen naar een karterend onderzoek. De boringen zijn gezet met een edelmanboor met een diameter van 12 cm, de opgeboorde grond is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 3 mm. Het zeefresidu is onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals houtskool, (bewerkt) vuursteen en aardewerk.

De positie en maaiveldhoogtes van de boringen zijn ingemeten met behulp van GPS (nauwkeurigheid 1 cm). De boringen zijn beschreven conform de NEN 5104 en de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB 2.0). De boringen zijn digitaal beschreven (zie bijlage 1).

Afb. 13. Resultaten van het booronderzoek (bron achtergrondkaart: PDOK).

3.2. Beschrijving onderzoeksresultaten

Tijdens het veldwerk zijn 6 boringen uitgevoerd met een diepte van 0,50 tot 0,70 m beneden maaiveld. De bouwvoor (A-horizont) is 0,2 tot 0,45 m dik en bestaat uit matig fijn zwak siltig sterk humeus zand. De laag is homogeen en donkergrijsbruin van kleur. De overgang naar de onderliggende laag is scherp. Er is geen (restant van) een podzolbodem gezien. Onder de bouwvoor ligt het gele dekzand (C-horizont). Deze laag bestaat uit matig fijn zwak siltig zand. In het zeefresidu zijn geen archeologische indicatoren zoals vuursteenafslagen of fragmenten aardewerk aangetroffen.

De verwachte podzolbodem is niet aangetroffen. Door landgebruik is de top van het dekzand opgenomen in de bouwvoor, waardoor de kans op het aantreffen van intacte archeologische resten in het plangebied klein is.

4. Conclusie en aanbevelingen

4.1. Conclusies

Op basis van het bureauonderzoek is voor het plangebied een hoge archeologische verwachting op het aantreffen van resten uit het laat-paleolithicum tot en met het neolithicum afgegeven en een middelhoge verwachting voor de periode late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Vanwege de ligging op een dekzandrug met laarpodzolgronden met een dikke, deels opgebrachte akkerlaag die als buffer dient voor de onderliggende lagen, is de kans groot dat eventuele vindplaatsen intact bewaard zijn.

Tijdens het veldonderzoek is de verwachte podzolbodem echter niet aangetroffen. Door landgebruik is de top van het bodemprofiel verstoord en opgenomen in de bouwvoor. Hierdoor is de kans op het aantreffen van intacte archeologische resten in het plangebied klein. Bovendien zijn in het zeefresidu geen archeologische indicatoren zoals vuursteenafslagen of fragmenten aardewerk aangetroffen die kunnen wijzen op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats binnen het plangebied.

4.2. Beantwoording onderzoeksvragen

Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?

Uitgaande van de bij het bureauonderzoek gebruikte bronnen bestaat de laagopeenvolging binnen het plangebied uit een podzolbodem met een dikke bouwvoor (A-horizont) op een grijze uitspoelingslaag (E-horizont) met daaronder een donkerbruine inspoelingslaag (B-horizont). De donkerbruine B-horizont gaat geleidelijk over in het gele zand (C-horizont). Er zijn geen grote verstoringen bekend in het plangebied. Tijdens het veldonderzoek is gebleken dat de bodem in het plangebied uit een bouwvoor op dekzand bestaat. Er is geen podzol (restant) waargenomen in de top van het dekzand.

Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten?

Tijdens het veldonderzoek is gebleken dat de bodem is verstoord, er is geen podzol aangetroffen. Bovendien zijn in het zeefresidu geen archeologische indicatoren aangetroffen. Er zijn geen aanwijzingen voor een archeologische vindplaats gevonden tijdens het veldonderzoek.

Welke consequenties zal de uitvoering van het plan hebben op (eventueel) aanwezige archeologische resten?

Op basis van het onderhavige onderzoek is geconcludeerd dat in het plangebied geen aanwijzingen voor een archeologische vondplaats aanwezig zijn. De geplande ingreep zal geen consequenties hebben voor het archeologische bodemarchief.

Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?

Voor de aanbevelingen zie § 4.3.

4.3. Selectieadvies

Op basis van de resultaten van het hier gerapporteerde onderzoek is gebleken dat de kans op het aantreffen van een archeologische vindplaats in het plangebied klein is. Geadviseerd wordt om het plangebied vrij te geven voor de geplande ingreep.

Ook in een vrijgegeven plangebied bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016 dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de gemeente, provincie of de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Over de bevindingen en aanbevelingen uit dit onderzoek dient contact opgenomen te worden met de bevoegde overheid, in dit geval de gemeente Ooststellingwerf.

Literatuur

- > Bongers, J.M.G. en M.L.J. Bergmans, 2012. *Elsloo, Bûtenweg Noord (Gemeente Ooststellingwerf, Fr.) Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek* (Steekproefrapport 2012-05/04Z), De Steekproef bv, Zuidhorn.
- > Bongers, J.M.G. 2012. *Elsloo, Hoofdweg/Kloosterweg (Gemeente Ooststellingwerf, Fr.) Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek, Waarderende Fase* (Steekproefrapport 2012-01/04) De Steekproef bv, Zuidhorn.
- > Bongers, J.M.G., 2015. *Elsloo, Noord 11 (Gemeente Ooststellingwerf, Fr.) Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek* (Steekproefrapport 2015-06/07) De Steekproef bv, Zuidhorn
- > Bosch, J.H.A., 2008: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1 Op basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode versie 5.2.* (Deltares-rapport | 2008-U-R0881/A.) Deltares, Utrecht.
- > Holl, J. en J.A.G. van Rooij, 2011. *Kloosterweg en Aekingermeer, gemeente Ooststellingwerf. Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een quickscan en karterend booronderzoek.* (ADC Rapport 2674) ADC ArcheoProjecten, Amersfoort
- > Mennens, A en Werkgroep Archeologie Frylân, 2014. *Nota Archeologie Gemeente Ooststellingwerf.* Gemeente Ooststellingwerf.
- > Vos, P.L. & S. de Vries, 2013: *2e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0).* Deltares, Utrecht.

Geraadpleegde websites

webadres	laatst bezocht op
> https://www.kadaster.nl	8-2-2023
> https://www.archisearchief.cultureelerfgoed.nl	8-2-2023
> http://www.bodemloket.nl	8-2-2023
> https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens	8-2-2023
> https://www.dinoloket.nl/nomenclator-ondiep	8-2-2023
> https://www.zoeken.cultureelerfgoed.nl	8-2-2023
> http://www.ahn.nl	8-2-2023
> http://www.pdok.nl	8-2-2023
> http://www.topotijdreis.nl	8-2-2023

Lijst van afbeeldingen

Afb. 1.	Ligging plangebied en globale begrenzing onderzoeksgebied (bron achtergrondkaart: PDOK).....	5
Afb. 2.	Uitsnede van de beleidsadvieskaart van de gemeente Ooststellingwerf (bron: Mennens <i>e.a.</i> 2014).....	9
Afb. 3.	Geplande nieuwe inrichting van de locatie.....	10
Afb. 4.	Uitsnede van de geomorfologische kaart met het plangebied en de directe omgeving (bron: https://zoeken.cultureelerfgoed.nl).....	13
Afb. 5.	Het plangebied en omgeving op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN3, 0,5 m DTM, gefilterd, bron: https://www.ahn.nl).....	14

Afb. 6.	Uitsnede van de bodemkaart met het plangebied en directe omgeving (bron: https://zoeken.cultureelerfgoed.nl).....	15
Afb. 7.	AMK-terreinen, onderzoeksmeldingen en vondstlocaties (bron: ARCHIS 3).....	16
Afb. 8.	Het plangebied op de kadastrale minuut 1811-1832. (bron: http://zoeken.cultureelerfgoed.nl).	19
Afb. 9.	Het plangebied op een topografische kaart uit 1872. (bron: https://www.topotijdreis.nl)	19
Afb. 10.	Het plangebied op de topografische kaart uit ca. 1929 (bron: https://www.topotijdreis.nl).....	20
Afb. 11.	Het plangebied op een topografische kaart uit 1984 (bron: http://www.topotijdreis.nl).	20
Afb. 12.	Het plangebied op een topografische kaart uit 1996 (bron: http://www.topotijdreis.nl).	21
Afb. 13.	Resultaten van het booronderzoek (bron achtergrondkaart: PDOK).	24

Lijst van tabellen

Tabel 1 Aardwetenschappelijke gegevens.....	12
Tabel 2 Onderzoeksmeldingen (bron: ARCHIS3).....	17

Lijst van bijlagen

Bijlage 1	Boorprofielen	29
-----------	---------------	----

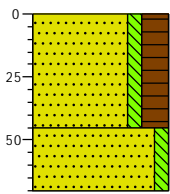
Bijlage 1 Boorprofielen

Boring:1

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: 7.3255

X: 212059,69
Y: 551166,41

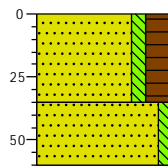

7.33	gras
A-HORIZONT	Zand, matig fijn, zwak siltig, sterk humeus, DRGRBR, Edelmanboor, scherp, bouwvoor
68.8	C-HORIZONT
66.3	Zand, matig fijn, zwak siltig, GE, Edelmanboor

Boring:2

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: 7.291

X: 212087,47
Y: 551170,68

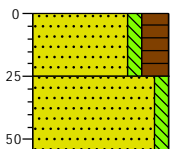

7.29	gras
A-HORIZONT	Zand, matig fijn, zwak siltig, sterk humeus, DRGRBR, Edelmanboor, bouwvoor
69.4	C-HORIZONT
66.9	Zand, matig fijn, zwak siltig, GE, Edelmanboor

Boring:3

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: 7.1284

X: 212113,53
Y: 551174,72

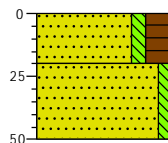

7.13	gras
A-HORIZONT	Zand, matig fijn, zwak siltig, sterk humeus, DRGRBR, Edelmanboor, bouwvoor
68.8	C-HORIZONT
65.8	Zand, matig fijn, zwak siltig, GE, Edelmanboor, dekzand

Boring:4

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: 7.1581

X: 212122,54
Y: 551195,78

7.16	gras
A-HORIZONT	Zand, matig fijn, zwak siltig, sterk humeus, DRGRBR, Edelmanboor, bouwvoor
69.6	C-HORIZONT
66.6	Zand, matig fijn, zwak siltig, GE, Edelmanboor

Projectcode: 2022-0505E

Projectnaam: Butenweg Elsoo

Boormeester: L. soetens

Projectleider: Adriana Bakker

Schaal: 1: 30

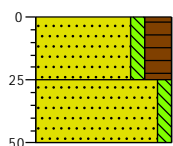
Bijlage 1

Boring:5

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: 7.3087

X: 212098,55
Y: 551192,37

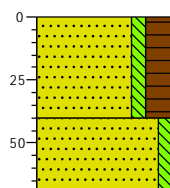

73.1	gras
A-HORIZONT	
Zand, matig fijn, zwak siltig, sterk humeus, DRGRBR, Edelmanboor	
70.6	
C-HORIZONT	
Zand, matig fijn, zwak siltig, GE, Edelmanboor	
68.1	

Boring:6

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: 7.2802

X: 212068,55
Y: 551188,54

72.8	gras
A-HORIZONT	
Zand, matig fijn, zwak siltig, sterk humeus, DRGRBR, Edelmanboor, scherp, bouwvoor	
68.8	
C-HORIZONT	
Zand, matig fijn, zwak siltig, GE, Edelmanboor, dekzand	
65.8	

Projectcode: 2022-0505E

Projectnaam: Butenweg Elsoo

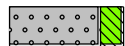
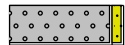
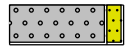
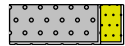
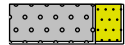
Boormeester: L. soetens

Projectleider: Adriana Bakker

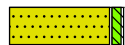
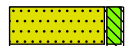
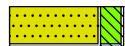

Schaal: 1: 30

Legenda (conform NEN 5104)

grind

- Grind, siltig
- Grind, zwak zandig
- Grind, matig zandig
- Grind, sterk zandig
- Grind, uiterst zandig

zand

- Zand, kleiig
- Zand, zwak siltig
- Zand, matig siltig
- Zand, sterk siltig
- Zand, uiterst siltig

veen

- Veen, mineraalarm
- Veen, zwak kleiig
- Veen, sterk kleiig
- Veen, zwak zandig
- Veen, sterk zandig

klei

- Klei, zwak siltig
- Klei, matig siltig
- Klei, sterk siltig
- Klei, uiterst siltig
- Klei, zwak zandig
- Klei, matig zandig
- Klei, sterk zandig

leem

- Leem, zwak zandig
- Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

- zwak humeus
- matig humeus
- sterk humeus
- zwak grindig
- matig grindig
- sterk grindig

geur

- geen geur
- zwakke geur
- matige geur
- sterke geur
- uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- zwakke olie-water reactie
- matige olie-water reactie
- sterke olie-water reactie
- uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

- > 0
- > 1
- > 10
- > 100
- > 1000
- > 10000

monsters

- geroerd monster
- ongeroerd monster
- volumering

overig

- bijzonder bestanddeel
- Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- grondwaterstand
- Gemiddeld laagste grondwaterstand
- slib
- water